

Процик, Ірина. «Назовницькі тенденції волинських футбольних команд упродовж XX–XXI ст.». *Лінгвостилістичні студії*, вип. 18, 2023, с. 61–80.
Protsyk, Iryna. "Naming the Volyn Football Teams: Tendencies in the 20th – 21st Centuries". *Linguostylistic Studies*, iss. 18, 2023, pp. 61–80.

УДК 811.161.2

<https://doi.org/10.29038/2413-0923-2023-18-61-80>

НАЗОВНИЦЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОЛИНСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ КОМАНД УПРОДОВЖ XX–XXI ст.

Ірина Процик

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
Львів, Україна

У статті описано назви українських футбольних команд на теренах Великої Волині – історико-географічного району, що охоплює територію сучасних Волинської та Рівненської областей, заходу Житомирщини, півночі Львівщини, Тернопільщини та Хмельниччини, а також українських земель, що входять тепер до інших держав, – Холмщини, Підляшшя й Берестейщини. Проаналізовано мотивованість і способи творення найменувань волинських футбольних клубів, простежено назовницькі тенденції, які переважали в різні періоди розвитку футболу на Волині впродовж XX–XXI століть.

Ключові слова: назва футбольної команди, апелятив, онім, мотивованість, онімізація, трансонімізація.

NAMING THE VOLYN FOOTBALL TEAMS: TENDENCIES IN THE 20th – 21st CENTURIES

Iryna Protsyk

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture, Lviv, Ukraine

The article elucidates the origin of the unexplored names of Ukrainian football teams organized in the territory of Great Volyn – a historical and geographical region that covers the territory of modern Volyn and Rivne regions, western Zhytomyr, northern Lviv, Ternopil and Khmelnytsky regions, as well as the Ukrainian lands that are now included in other states, such as Kholm region, Pidliashshia region, and Beresteishchyna. The analysis concerns the names of Volyn football teams of the 20th–21st centuries, focusing on the motivation of homonymous and appellative names. The dominant naming trends in different periods of the history of the development of football in Volyn, the influence of various factors on the choice of names have been revealed.

There were few football teams in Volyn before the Second World War. Their names were mostly motivated by toponyms, hydronyms, anthroponyms, the nominations of the Ukrainian society life (*Derman, Kostopil, Bug, Horyn, Styr, Bohun, Bui-Tur, Prosvita*), names of persons, objects, astronomical objects, or abstract names (*young man, anchor, comet, hardening, movement, June*).

In the 1940s and 1980s, football teams names were derived from nominations of all-Union sports associations, ergonyms (*Avanhard, Dynamo, Kolos, OBO, OBCHA, Progress, Silmash, Porcelain Factory*), names of persons by profession, products of enterprises, and ideological notions (*ceramicist, papermaker, textile worker, miner, isotope, bearing, bilshovyk, star*). Only a few clubs had names motivated by lexemes with national and cultural semantics (*Volyn, Polissia, Horyn, Sluch*).

After the restoration of Ukrainian independence, many names appeared, formed under the influence of the commercial factors. They are nominations that duplicate the names of organizations that fund football clubs and eclectic names that amalgamate the names of teams with the names of their sponsors (*Volyn-Cement, Izotop-RAES, Rud, Sluch-Klasik, Troyanda-Express, Himmash*). The study has also identified several original club names (*Veres, Zhytychi, Mal*).

Further research can be conducted to identify trends in the naming of football teams in different Ukrainian regions.

Key words: names of Volyn's football teams, a common name (appellative name), onim, motivation, onimization, transonimization.

Вступ. Для аналізу в розвідці обрано назви волинських футбольних команд за увесь період розвитку національного футболу на теренах Волині – історико-географічного краю «в північно-західній частині України між Поділлям на півдні та Поліссям на півночі, ріками Бугом на заході і горішнім Тетеревом та верхів'ями Ужа на сході» (Кубійович, Пастернак і Грицак, 303–304), що охоплює території сучасних Волинської та Рівненської областей, захід Житомирщини, північ Львівської (Сокальщина), Тернопільської (Кременеччина) та Хмельницької (Ізяславщина та Старокостянтинівщина) областей та українські етнічні землі, що, відповідно до сучасних міждержавних кордонів, належать до інших країн, – Холмщина й Підляшшя в складі Польщі та південна Берестейщина, яка входить до Білорусі (Кубійович; Портнов; Собчук). У статті в назву Волинь вкладено поняття Великої Волині, що охоплює перелічені вище території, на противагу вузькому значенню поняття Волині як Волинської області (Портнов).

Футбол на Волині поширився на початку ХХ ст., але через несприятливі для українців суспільно-політичні обставини – належність волинських земель до Російської імперії, а згодом – включення їх західної частини до складу Речі Посполитої, а східної – до совєтської України (Кубійович 307) – функціювало дуже мало українських футбольних команд. Тут домінували польські спортивні клуби, створені в міжвоєнний період. Це були переважно військові команди (*В.К.С. – Військовий спортовий клуб*), бо командування польського війська, розквартированого у найбільших містах Волині (Войнаровський 16), заохочувало вояків до занять спортом у рамках загальної військової підготовки, – *В.К.С. Маневичі, В.К.С. Володимир, В.К.С. Луцьк, В.К.С. Ковель, В.К.С. Рівне, В.К.С. Дубно*. Згодом засновано футбольні команди польських товариств – «*Сокола*» в Ковелі та Рівному, «*Погоні*» – у Бересті й Рівному, «*Стшелтца*» – в Дубні, Ковелі, Луцьку та Яновій Долині, *П.К.С.* (Поліційний спортовий клуб) у Луцьку, єврейські клуби «*Гасмонея*» – в Рівному та Луцьку, українські команди при

товаристві «Просвіта» в Дубні, Ковелі, Костополі, Рівному. У чемпіонаті Польщі команди Волині належали до Люблінської окружної футбольної ліги (Якимишин і Соломонко 231), а пізніше виступали в регіональній лізі – Волинському дивізіоні класу «В» Польської державної ліги (Грудняк 110), яка мала назву «Волинь-Полісся» (Войнаровський 17). На жаль, про історію розвитку українського футболу на Волині до Другої світової війни історики спорту пишуть дуже скупі, зазначаючи, що «Волинь останньою із західних областей розпочала культивувати футбол. І коли в Галичині, Буковині та Закарпатті вже повним ходом відбувалися офіційні чемпіонати регіонів, а окремі клуби брали участь у першостях вищих дивізіонів Польщі, Румунії, Чехії, Австрії, то на Волині <...> тільки розпочали роботу із <...> приєднання до <...> Польського союзу пілки ножної (ПЗПН)» (Войнаровський 16). Більше відомостей про українські футбольні команди вдалося почерпнути лише з галицької спортивної преси міжвоєнного часу, яка регулярно вміщувала інформацію про виступи українських клубів із різних куточків Заходу України.

Назви українських футбольних команд Волині ще не були предметом аналізу в українській лінгвістиці. Лише окремі номінації принагідно розглянуто в статтях авторки про власні назви українських футбольних команд упродовж понад столітньої історії розвитку футболу в Україні (Процик *Авангард*; Процик *Національно-постколоніальна*; Процик *Це не були футбольні*). Актуальність цього дослідження насамперед у тому, що фактичний матеріал, на якому воно ґрунтується, практично невідомий українцям і може зацікавити не лише філологів і спортивних фахівців, а й широкий загальний футбольний уболівальників.

Мета дослідження – опис назв українських футбольних команд Волині у ХХ–ХХІ ст. Для її досягнення укладено реєстр найменувань волинських футбольних клубів, починаючи з періоду між двома світовими війнами й дотепер, проаналізовано мотивованість і способи творення футбольних онімів і з'ясовано вплив політичних та соціокультурних факторів на вибір назв команд.

Матеріал і методи дослідження. Джерельною базою для згромадження фактичного матеріалу в статті була українська спортивна періодика (*Змаг*; *Спортові вісти*) та праці істориків спорту про розвиток футболу на Волині (Войнаровський; Грудняк; Якимишин і Соломонко). За допомогою застосованих у дослідженні методів емпіричного спостереження й описово-аналітичного до наукового обігу введено новий джерельний матеріал, який представлено на основі опрацьованої авторської методики опису назв футбольних команд, що передбачає детальний аналіз мотивованості найменувань клубів і способів творення цих назв – онімізацію (від апелятивної лексики) і трансонімізацію (від онімної лексики) (Торчинський 374). Для виявлення основних тенденцій у назовництві українських клубів у різні періоди історії розвитку футболу на Волині використано історично-порівняльний метод і метод синтезу, бо

формування корпусу назв волинських футбольних команд розглянуто на широкому суспільно-політичному та культурно-історичному тлі.

Результати дослідження та дискусія. Зважаючи на суспільно-політичні обставини, в яких розвивався футбол у волинському регіоні (починаючи з 20-х рр. ХХ ст. і дотепер), виокремлюю три періоди формування назв клубів: у час між двома світовими війнами, в советський період і після відновлення української незалежності.

Номінації українських футбольних команд Волині, як і клубів інших націй у міжвоєнний період, мали складну структуру, в якій поєднано компонент-аббревіатуру – **С.К.** (Спортовий клуб) або **У.С.К.** (Український спортовий клуб), що вказувала на організаційну структуру клубу та національну належність його членів, і власне онімний складник (ідентичну структуру мали назви футбольних команд інших націй – **П.К.С.** (Польський клуб спортовий), **Ж.К.С.** (Жидівський клуб спортовий)).

Серед **онімів**, які використовувано як мотиваційну базу для творення назв футбольних команд, зафіксовано **топоніми** – назви населених пунктів, звідки походили футбольні клуби: **С.К. «Дермань»** – команда зі села *Дермань* у Здолбунівському районі Рівненської області¹, **С.К. «Орлівка»** – клуб зі села *Орлівка* Рівненського району, **У.С.К. Костопіль** – клуб із міста *Костопіль* у Рівненському районі та **У.С.К. Грубешів** – клуб із міста *Грубешів* у південно-східній Холмщині, що був центром українського суспільного й культурного життя до Другої світової війни, а тепер є адміністративним центром Грубешівського повіту Люблінського воєводства в Республіці Польща.

Серед **гідронімів** для номінування волинських команд використано назви рік, які протікають у тій місцевості, в якій функціював футбольний клуб. Від гідроніма *Горинь* – правої притоки Прип'яті – утворено найменування команди з міста *Рівне* – **У.С.К. «Горинь» Рівне**, від гідроніма *Стир* – правої притоки Прип'яті – походить назва команди **С.К. «Стир» Луцьк** з обласного центру Волині – міста *Луцьк*, розташованого на обидвох берегах річки *Стир*, а від назви річки *Случ* – правої притоки *Горині* – походить номінація клубу **С.К. «Случ» Сарни** з районного центру в Рівненській області – міста *Сарни*, розташованого на ріці *Случ*. Від гідроніма *Західний Буг* – правої притоки *Вісли* – утворено назви клубів із міст, поблизу яких протікає ця ріка, – **С.К. «Буг» Холм** із головного міста українських етнічних земель Холмщини – *Холма*, що тепер є центром Холмського повіту в Люблінському воєводстві у Республіці Польща, **С.К. «Буг» Сокаль** – команда зі *Сокаля* – міста в Червоноградському районі Львівської області.

Одні з перших українських футбольних команд створено при українських культурно-освітніх інституціях. На Волині організацією,

¹ Локалізацію населених пунктів Великої Волині, в яких упродовж ХХ–ХХІ ст. функціювали футбольні клуби, подано відповідно до сучасного адміністративно-територіального поділу.

довкола якої гуртувалися українці, було товариство «*Просвіта*», при якому функціювали футбольні клуби, назви яких дублювали **найменування цього товариства**: *У.С.К. «Просвіта» Дубно* – команда з райцентру в Рівненській області – міста *Дубно*, *У.С.К. «Просвіта» Ковель* – команда з райцентру у Волинській області – міста *Ковель*, *У.С.К. «Просвіта» Костопіль* – команда з міста *Костопіль* у Рівненському районі, *У.С.К. «Просвіта» Рівне* – команда з міста *Рівне* – адміністративного центру однойменної області.

Мотиваційною базою для називання кількох українських футбольних клубів були **антропоніми** – імена важливих для українців історичних постатей. Від прізвиська курського князя Всеволода Святославича, якого за сміливість і військову доблесть називали *Буй-Туром* (*Буй-Тур* – буйний тур, від буй, яр (ярий) – хоробрий, відважний, сміливий; тур – дикий бик із великими рогами, символ виняткової сили та відваги), походить назва команди *У.С.К. «Буй-Тур» Радехів* із міста *Радехова* у Червоноградському районі Львівської області. Для називання футбольних клубів *У.С.К. «Богун» Броди* з міста *Броди* в Золочівському районі Львівської області та *С.К. «Богун» Володава* із міста *Володава* з українських етнічних земель, що тепер є адміністративним центром Володавського повіту Люблінського воєводства в Республіці Польща, взято ім'я військового та державного діяча часів Богдана Хмельницького – *Івана Богуна*.

Чималу групу назв волинських футбольних команд охоплюють номінації, що походять **від загальних назв**, серед яких **назви астрономічних об'єктів**: *С.К. «Комета» Бугаївка* – команда зі села *Бугаївка* в Дубенському районі Рівненської області, *С.К. «Комета» Радивилів* – команда з міста *Радивилів* у Дубенському районі Рівненській області – від терміна *комета* – «небесне тіло, яке має яскраве ядро й туманну оболонку, від якої тягнеться довга смуга світла, що нагадує хвіст» (*Словник 4*: 245). Мабуть, для вибору найменування футбольної команди у лексемі *комета* важливою була сема 'рух, політ' як запорука спортивного поступу клубу з такою назвою.

Поодиноким у номінаціях футбольних команд Волині було використання **назв осіб за родом діяльності**, зокрема найменування *С.К. «Залізничник» Здолбунів* – команда з райцентру в Рівненській області, важливого залізничного вузла – міста *Здолбунів* – походить від лексеми *залізничник* – «людина, яка працює на залізниці, на залізничному транспорті» (*Словник 3*: 189). Командою, назва якої мотивована **найменуванням особи за віковою ознакою**, є клуб *«Юнак» Дубно* – команда з райцентру в Рівненській області – міста *Дубно* – від лексеми «юнак – чоловік, який ще не досяг зрілості, молодий чоловік» (*Словник 11*: 613), назва покликана підкреслити, що в футбол грала передовсім молодь.

Футбольний клуб із районного центру в Рівненській області – міста *Здолбунів* – *С.К. «Гарт» Здолбунів* – використала для називання **абстрактну назву гарт** – «стійкість, витривалість, набуті в боротьбі з труднощами або

в процесі тренування» (*Словник 2: 35*). Віддієслівне походження має й абстрактна назва *рух* – «1) спосіб існування матерії, який полягає в безперервній зміні всього існуючого і виявляється в безпосередній єдності перервності й неперервності простору і часу; 2) процес розвитку, в результаті якого відбувається зміна якості предмета, явища і т. ін., перехід від одного якісного стану до іншого, вищого» (*Словник 8: 914*), від якої походить назва клубу з міста *Берестя*, що тепер є адміністративним центром Брестської області Білорусі – **С.К. «Рух» Берестя**. Вибір назви пов'язаний із необхідністю руху, вдосконалення як запоруки успіхів футбольної команди. Віддієслівним іменником *пролом*, що називає «дію за значенням проломити, проломлювати – ударами, пострілами і т. ін. робити отвір у чому-небудь; проламаний отвір» (*Словник 8: 219*) мотивована назва футбольної команди **У.С.К. «Пролом» Сокаль** із міста *Сокаль* у Червоноградському районі Львівської області.

Назву команди з міста *Радивилів* у Дубенському районі Рівненській області – **С.К. «Скоб» Радивилів** – варто тлумачити двояко: вона походить від пластового кличу «СКОБ!» (Сильно Красно Обережно Бистро), що є гаслом і привітанням членів «Пласту», осередки якого діяли на Волині в 20-ті рр., і від назви орла *скопа* (*скоб, скоб білохвостий, орлан, орлан-білохвіст*) – «великий хижий птах родини яструбових, що живе по берегах рік, озер, морів і живиться рибою» (*Словник 9: 296; 5: 747*), за величиною і силою є другим птахом після орла; орел-скоб – символ молодіжної скаутської організації «Пласт».

Апелятивом – **назвою предмета** – *якір* – «пристрій для утримання на місці суден, плавучих маяків тощо у вигляді металевого стержня з лапами, які чіпляються за ґрунт» (*Словник 11: 637*)) – мотивована номінація футбольного клубу з обласного центру – міста *Рівне* – **С.К. «Якор» Рівне**.

Назва футбольного клубу з міста *Грубешів* на Холмщині, що до Другої світової війни було осередком українського суспільно-культурного життя, а тепер є адміністративним центром Грубешівського повіту Люблінського воєводства в Республіці Польща, – **С.К. «Червень» Грубешів** – походить від апелятива *червень* – «шостий місяць календарного року, перший місяць літа» (*Словник 11: 295*), що пов'язане з локальною історією *Грубешова* – розширенням меж міста в червні 1930 р. Цікавий факт: цей український клуб у 1941 р. переміг у поєдинку зі збірною німецьких військовиків із рахунком 4:2.

Отже, назви волинських футбольних команд першої половини ХХ ст. були складеними найменуваннями з компонентом-аббревіатурою й онімним складником. Елементи-аббревіатури не вирізнялися різноманітністю (**У.С.К.** і **С.К.**), а в ролі онімних складників використано власні назви (топоніми, гідроніми, антропоніми, назви українських організацій) і загальні назви (назви осіб, астрономічних об'єктів, предметів і абстрактні назви), що були мотиваційною базою для називання футбольних клубів із Волині.

У советський період корпус назв волинських футбольних команд суттєво змінився. Частині футбольних клубів вдалося обрати для називання номінації з національно-культурним складником у значенні, однак вплив тоталітарної системи на вибір найменувань волинським команд був дуже відчутним.

Низка футбольних команд у 40–80-ті рр. ХХ ст. мали назви, мотивовані **онімами** з етнокультурною семантикою, зокрема, **назвами етнографічних районів**: «*Волинь*» *Житомир* – команда одного з центрів історико-географічного району *Волинь* – міста *Житомир*, «*Волинь*» *Луцьк* – команда з обласного центру *Волинської* області – міста *Луцьк*, «*Полісся*» *Житомир* – команда з осередку природної області *Житомирське Полісся* – міста *Житомир*.

Як і в міжвоєнний період збережено тенденцію надавати футбольним командам назви, що є найменуваннями водних масивів, які протікають через населені пункти, де були футбольні клуби. **Гідронімами** мотивовані номінації команд: «*Горинь*» *Дубровиця* – команда з міста *Дубровиця* в Сарненському районі на Рівненщині, розташованому над річкою *Горинь*, «*Горинь*» *Ізяслав* – команда з міста *Ізяслав* Шепетівського району Хмельниччини, що розкинулося над річкою *Горинь*, «*Горинь*» *Рівне* – команда з міста *Рівне*, розташованому на березі ріки Устя – лівої притоки *Горині*; «*Случ*» *Березне* – команда з міста *Березне* в Рівненському районі, що розкинулося на лівому березі річки *Случ*.

Кількісно невелику й одноманітну за складом групу охоплюють номінації футбольних команд, мотивовані **назвою з астрономічної сфери** – лексемою *зірка* – «самосвітне небесне тіло, що являє собою скупчення розжарених газів» (*Словник* 3: 576): «*Зірка*» *Бердичів* – команда з райцентру в Житомирській області – міста *Бердичів*, «*Зірка*» *Житомир* – команда з міста *Житомир*, «*Зірка*» *Жовтневе* – команда з містечка *Благодатне* у Володимирському районі Волинської області, яке до 2016 року мало назву *Жовтневе*, «*Зірка*» *Чуднів* – команда з міста *Чуднів* у Житомирському районі, «*Зірка*» *Шепетівка* – команда з міста *Шепетівка* – райцентру в Хмельницькій області. Ймовірно, для вибору назви астрономічного об'єкта в ролі номінацій футбольних команд найважливішими були семи 'світіння, блиск', якими клубам пророковано успіхи й перемоги, хоч слід припустити й ідеологічну конотацію найменування, пов'язану зі советським символом – червоною п'ятикутною зіркою.

У більшості назв волинських клубів 40–80-х рр. помітно колоніальні впливи на систему назовництва, що виявлялися в тотальній уніфікованості найменувань футбольних дружин і в тенденціях відображати в назвах команд советські реалії й комуністичні символи. Серед найменувань футбольних команд Волині переважають номінації, мотивовані **власними назвами**.

У називанні футбольних клубів часто використано **номінації спортивних товариств** советської доби, до яких команди належали і назви яких дублювали. На Волині футбольні команди фізкультурно-

спортивного товариства міністерства внутрішніх справ і комітету держбезпеки **«Динамо»** (від лексеми *динамо* – «те саме, що динамо-машина, застаріла назва машини, яка, перетворюючи механічну енергію в електричну, виробляє постійний електричний струм; електричний генератор» (Словник 2: 280)) були в містах: *Бердичеві, Житомирі, Ківерцях, Коростені, Любомлі, Олевську та Рівному*: **«Динамо» Житомир** і **«Динамо» Рівне** – команди з обласних центрів, **«Динамо» Бердичів** і **«Динамо» Коростень** – команди з райцентрів у Житомирській області, **«Динамо» Ківерці** – команда з міста *Ківерці* у Луцькому районі Волинської області, **«Динамо» Любомль** – команда з міста *Любомль* у Ковельському районі Волинської області, **«Динамо» Олевськ** – команда з міста *Олевськ* у Коростенському районі Житомирської області.

Футбольні клуби спортивного товариства працівників торгівлі, кооперації, промисловості, комунального господарства, автомобільного транспорту та зв'язку **«Спартак»** (назва походить від імені фракійця *Спартака* – очільника повстання рабів проти римлян) створено в *Дубні, Житомирі, Коростені, Луцьку та Рівному*: **«Спартак» Житомир**, **«Спартак» Луцьк**, **«Спартак» Рівне** – команди з адміністративних центрів відповідних областей, **«Спартак» Дубно** – команда з райцентру в Рівненській області, **«Спартак» Коростень** – команда з райцентру в Житомирській області.

Футбольні команди всесоюзного добровільного спортивного товариства профспілки працівників залізничного транспорту та метро **«Локомотив»** (від лексеми *локомотив* – «самохідна машина (тепловоз, електровоз і т.ін.) для пересування вагонів по залізничних рейках» (Словник 4: 543)) функціювали в *Ківерцях, Ковелі та Рівному*: **«Локомотив» Ківерці** – команда з міста *Ківерці* в Луцькому районі Волинської області, **«Локомотив» Ковель** – клуб із райцентру Волинської області, **«Локомотив» Рівне** – команда з обласного центру.

Футбольні клуби спортивного товариства працівників автомобільної, тракторної й авіаційної промисловості **«Торпедо»** (від лексеми *торпедо* – автомобільна панель із приладами; тип автомобільного кузова, поширеного з початку і до 30-х рр. XX ст.) були в обласних центрах – *Луцьку та Рівному*: **«Торпедо» Луцьк** – команда з адміністративного центру Волинської області, що представляла Луцький автомобільний завод, і **«Торпедо» Рівне** – клуб з *Рівного*.

Команду спорттовариства працівників машинобудування **«Зеніт»** (від переносного значення лексеми *зеніт* – «найвищий ступінь розвитку, вершина чого-небудь» (Словник 3: 560)) – **«Зеніт» Володимир-Волинський** – засновано у райцентрі Волинської області – місті *Володимир*, яке тоді мало складну назву.

Футбольні команди республіканського добровільного фізкультурно-спортивного товариства працівників сільського господарства **«Колос»** (від апелятива *колос* – «суцвіття більшості злаків і деяких інших рослин, у

якому квітки розміщені вздовж стрижня; те саме, що колосся» (Словник 4: 232)) створено в містах: *Березне* в Рівненському районі – **«Колос» Березне** та *Ківерці* в Луцькому районі Волинської області – **«Колос» Ківерці**.

Команди республіканського добровільного спортивного товариства профспілок працівників промисловості й будівництва **«Авангард»** (від переносного значення лексеми *авангард*, що виникло в советську епоху, – «найсвідоміша, найпередовіша частина певної суспільної групи або класу, що веде за собою клас у цілому та інші суспільні групи» (Словник 1: 7)) функціювали у *Володарську* – містечку в Житомирському районі, яке тепер має назву *Хорошів*, а до 2016 р. називалося *Володарськ-Волинський* – **«Авангард» Володарськ**, в обласних центрах *Житомирі* й *Рівному* – **«Авангард» Житомир**, **«Авангард» Рівне**, у *Здолбунові* – райцентрі в Рівненській області – **«Авангард» Здолбунів**, у *Малині* – місті в Коростенському районі Житомирської області – **«Авангард» Малин**, у *Нововолинську* – місті у Володимирському районі Волинської області – **«Авангард» Нововолинськ**, у *Новоград-Волинську* – райцентрі в Житомирській області, якому в 2022 р. повернуто назву *Звягель* – **«Авангард» Новоград-Волинський**.

Футбольні команди спортивного товариства вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ **«Буревісник»** (від апелятива *буревісник* – «великий морський птах із чорно- чи буро-білим оперенням і довгими вузькими крилами; перен. провісник бурі» (Словник 1: 257)) були в *Рівному*, де функціювали Український інститут інженерів водного господарства, Рівненський педінститут і Рівненський державний інститут культури, – **«Буревісник» Рівне** та в місті *Кременці* – райцентрі на Тернопільщині, де діяли Кременецький педінститут, сільськогосподарський технікум і медучилище, – **«Буревісник» Кременець**.

На Волині було кілька футбольних команд, створених при спортивних товариствах військовиків і підпорядкованих військовому відомству, а в їхніх номінаціях, які часто змінювалися, вжито лексеми чи словосполучення, що вказували на мотиваційний зв'язок назв із військом, зокрема: **БЧА** – Будинок Червоної Армії / **ОБЧА** – Окружний будинок Червоної Армії – **БЧА / ОБЧА Коростень** – команда з райцентру на Житомирщині – міста *Коростень*, **ОБО** – Окружний будинок офіцерів / **БО** – Будинок офіцерів – **БО Володимир-Волинський** – команда з райцентру на Волині – міста *Володимир-Волинський*, **БО / ОБО Житомир** – команда з міста *Житомир*, **БО Рівне** – команда з міста *Рівне*, **МБО** – Міський будинок офіцерів – **МБО Володимир-Волинський** – команда з міста *Володимир-Волинський*, **МБО Луцьк** – команда з міста *Луцьк*.

Окрему групу назв футбольних команд охоплюють номінації, мотивовані **ергонімами** – **назвами підприємств**, при яких функціювали ці команди: **«Електровимірювач» Житомир** – від назви житомирського заводу «Електровимірювач»; **«Прогрес» Бердичів** – від номінації

машинобудівного заводу «*Прогрес*» у райцентрі *Бердичів* Житомирської області; «*Сільмаш*» *Ковель* – від номінації заводу «*Ковельсьільмаш*» у райцентрі *Ковель* Волинської області; «*Фарфоровий завод*» *Баранівка* – від назви *Баранівського фарфорового заводу* в місті *Баранівка* Звягельського району Житомирської області; «*Хіммаш*» *Коростень* – від найменування *Коростенського заводу «Хіммаш»* у райцентрі Житомирщини.

Назвою *більшовицької газети «Іскра»* мотивовані номінації клубів із містечка *Торчин* у Луцькому районі Волинської області – «*Іскра*» *Торчин* і з містечка *Теофіполь* у Хмельницькому районі – «*Іскра*» *Теофіполь*.

Домінантну частку відапелятивних найменувань українських футбольних команд советського періоду становлять номінації, мотивовані **назвами людей за професією, видом діяльності, родом занять**. Від назви професії *шахтар* – «гірник, що працює в шахті» (*Словник* 11: 424) – утворено найменування команди з міста *Нововолинськ* Володимирського району Волинської області, що належить до Львівсько-Волинського вугільного басейну, – «*Шахтар*» *Нововолинськ*, команди з обласного центру *Житомир*, де видобувають титан – «*Шахтар*» *Житомир*, і з міста *Коростишів* у Житомирському районі – місці залізорудних промислів – «*Шахтар*» *Коростишів*. Від назви фаху *металіст* – «робітник металопромисловості» (*Словник* 4: 684) – походять номінації двох команд – «*Металіст*» *Житомир* – клубу з міста *Житомир*, де працює Житомирський завод огорожувальних конструкцій, і «*Металіст*» *Здолбунів* – клубу з райцентру на Рівненщині – міста *Здолбунів*, де функціують механічний завод і завод нестандартного обладнання. Найменування двох команд мотивоване назвою професії *машинобудівник* – «фахівець із машинобудування» (*Словник* 4: 658) – «*Машинобудівник*» *Бердичів* – клуб із райцентру *Бердичів* на Житомирщині, де працює машинобудівний завод «Прогрес», і «*Машинобудівник*» *Рожище* – клуб із міста *Рожище* в Луцькому районі Волинської області, де діє Рожищенський завод сільськогосподарського машинобудування. Від назви фаху *верстатобудівник* – «спеціаліст, що будує верстати» (*Словник* 1: 331) – походить найменування команди з обласного центру, де працює завод *верстатів-автоматів «Верстатуніверсалмаш»*, – «*Верстатобудівник*» *Житомир*. Номінацією *автомобіліст* – «той, хто займається автомобілізмом» (*Словник* 1: 13) – мотивована назва команди з міста *Житомир*, де розвивалася автотранспортна галузь для аграрного сектора економіки та функціював Житомирський автомобільно-дорожній технікум, що готував фахівців автотранспорту, – «*Автомобіліст*» *Житомир*. Найменування клубу «*Будівельник*» *Кузнецовськ* із райцентру на Рівненщині – міста *Вараш*, яке впродовж 1977–2016 рр. мало назву *Кузнецовськ*, походить від назви професії *будівельник* – «той, хто будує, споруджує що-небудь, працює на будівництві» (*Словник* 11: 248); тут працювали асфальтобетонний завод і завод залізобетонних конструкцій.

Від лексеми *водник* – «робітник або службовець на водних шляхах сполучення» (Словник 1: 718) походить найменування клубу з центру водного транспорту в Україні – міста *Рівне* – **«Водник» Рівне**. Номінація команд з обласних центрів – *Житомира* і *Рівного* – **«Хімік» Житомир** і **«Хімік» Рівне** – походить від назви фаху *хімік* – «працівник хімічної промисловості» (Словник 11: 12), адже в Житомирі працює завод хімічного волокна, а в Рівному – підприємство «Рівнеазот». Від назви спеціальності *енергетик* – «фахівець з енергетики; працівник енергетичної промисловості» (Словник 2: 480) – походить назва футбольного клубу з *Житомира*, де функціонує Житомирська електростанція, – **«Енергетик» Житомир**. Від назви особи за видом діяльності – *колгоспник* – «член колгоспу – колективного господарства» (Словник 4: 216) – утворено номінації волинських футбольних команд: **«Колгоспник» Горохів** – команда з міста *Горохів* у Луцькому районі Волинської області, **«Колгоспник» Гоща** – команда з міста *Гоща* в Рівненському районі та команди з адміністративних центрів областей – *Житомира* й *Рівного* – **«Колгоспник» Житомир**, **«Колгоспник» Рівне**, а від назви *механізатор* – «фахівець із механізації; той, хто обслуговує машини та механізми (переважно у сільському господарстві)» (Словник 4: 695) походить номінація футбольного клубу з міста *Рожище* в Луцькому районі Волинської області – **«Механізатор» Рожище**. Від найменування фаху *папірник* – «працівник паперової промисловості» (Словник 6: 57) – утворено назву команди з міста *Малин* у Коростенському районі Житомирській області – **«Папірник» Малин** – єдиного українського клубу з таким найменуванням, бо в Малині з кінця XIX ст. працює одна з найбільших у Європі паперових фабрик. Від назви фаху *текстильник* – «робітник текстильної промисловості» (Словник 10: 58) походить номінація футбольної команди з міста *Рівне*, що є відомим центром легкої промисловості – **«Текстильник» Рівне**. Назвою ще однієї професії у сфері легкої промисловості – *шкіряник* – «фахівець шкіряного виробництва» (Словник 11: 477) – мотивовано номінацію команди **«Шкіряник» Бердичів** із райцентру *Бердичів* на Житомирщині, де з 1874 року функціонував Бердичівський шкіряний завод. Від назви спеціальності *керамік* – «фахівець із кераміки» (Словник 4: 141) – походить номінація команди **«Керамік» Баранівка** з міста *Баранівка* у Звягельському районі Житомирської області, де працював Баранівський фарфоровий завод, а від найменування професії *електрик* – «фахівець з електротехніки; електротехнік» (Словник 2: 467) – назва команди з адміністративного центру – міста *Луцьк*, де функціювало виробниче об'єднання «Електрик», – **«Електрик» Луцьк**.

Невелику групу становлять назви команд, мотивовані апелюваннями – **номінаціями продукції підприємств**, при яких було створено футбольні команди, а також назвами, які вказують на технологічні особливості виробництва: **«Ізотоп» Кузнецовськ** – команда Рівненської АЕС із міста *Вараш* на Рівненщині, яке впродовж 1977–2016 рр. мало назву *Кузнецовськ*,

назва клубу походить від лексеми *ізотоп* – «атоми одного й того самого хімічного елемента, які мають різну атомну вагу та радіоактивність» (Словник 4: 15), що вказує на специфіку радіоактивного урану, який використовують в атомній енергетиці; **«Підшипник» Луцьк** – команда Луцького *підшипникового* заводу з обласного центру, де продукують вальниці (російський термін – *підшипник* – «опорна деталь для обертових або хитних частин механізму» (Словник 6: 526)).

Наслідком впливу тоталітаризму на назовництво футбольних клубів є надання командам советських **ідеологічних назв і номінацій комуністичних символів**: *більшовик* – «послідовник більшовизму, член більшовицької партії; комуніст» (Словник 1: 187), таку назву мав клуб із райцентру на Рівненщині – міста *Здолбунів* – **«Більшовик» Здолбунів**; *червона зірка* – команда з міста *Малин* у Коростенському районі Житомирщини – **«Червона зірка» Малин**, *червоний прапор* – команда з того ж міста – **«Червоний прапор» Малин**.

Від **орнітоніма** *сокіл* – «хижий птах родини соколиних з міцним гачкуватим дзьобом, кривими нігтями і довгими гострими крильми» (Словник 9: 438) – походить номінація команди **«Сокіл» Червоноармійськ** з міста *Пулини* в Житомирському районі, яке в 1935–2016 рр. називалося *Червоноармійськ*.

Номінацію команди **«Урожай» Рівне** слід пов'язати з апелятивом *урожай* – «загальна кількість злаків, овочів, плодів фруктових дерев, ягід, грибів і т. ін., що уродилися» (Словник 10: 480), хоч, можливо, найменування виникло за аналогією до назви російського спортивного товариства працівників сільського господарства **«Урожай»**¹.

Отже, для називання волинських футбольних клубів у 40–80-ті рр. обрано лексеми, що відображали советські реалії, лише невеликий відсоток номінацій команд був із національно-культурним складником у значенні. Найменування футбольних клубів Волині в другій половині ХХ ст. є свідченням впливу колоніалізму советської доби на українське спортивне назовництво, що спричинило уніфікацію номінацій, більшість із яких були найменуваннями осіб за родом занять або дублювали назви всесоюзних спортивних товариств.

Корпус назв українських футбольних команд Волині упродовж понад тридцяти років після відновлення української незалежності творить доволі еkleктичну картину номінацій, на вибір яких впливали різні чинники.

Серед найменувань українських футбольних команд 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. переважають назви, мотивовані різною **онімною лексикою**.

¹ У 50-х рр. ХХ ст. за розпорядженням центральної влади в усіх советських республіках створено по два спортивні товариства зі статусом республіканських – спорттовариство працівників промисловості та спорттовариство працівників сільського господарства; в Україні – «Авангард» і «Колос», у Росії – «Труд» і «Урожай», в Білорусі – «Червоний стяг» і «Урожай»; інші найвідоміші товариства промисловців – «Жальгіріс» (Литва), «Нефтьчі» (Азербайджан) і сільського господарства – «Пахтакор» (Узбекистан), «Кайрат» (Казахстан).

Чимало номінацій команд походять від онімів, що відображають національно-культурну специфіку України. Багато найменувань мотивовані **топонімами** – номінаціями населених пунктів чи етнографічних районів, з яких походять футбольні дружини. Такі назви, як і століття тому, мають складну структуру, в якій поєднано аббревіатуру (**Ж.Ф.К.** – жіночий футбольний клуб, **М.Ф.К.** – міський футбольний клуб, **Ф.К.** – футбольний клуб) і компонент-топонім. Номінації українських міст, містечок і сіл використано в назвах волинських футбольних клубів: **Ф.К. «Володимир-Волинський»** – команда з райцентру *Володимир* у Волинській області, **Ф.К. «Гоща» / Ф.К. «Гоща-АМАКО» / Ф.К. «Гоща-РІТТЕР»** – команда з містечка *Гоща* в Рівненському районі, другий і третій варіанти назви доповнено іменами спонсорів клубу – представництва компанії «АМАКО» (American Machinery Company), що продає будівельну та сільськогосподарську техніку, і агрофірми «РІТТЕР БІО АГРО», директор якої Віктор Щербачук є президентом футбольного клубу, **М.Ф.К. «Житомир»** – команда з обласного центру – міста *Житомир*, **Ф.К. «Бердичів»** – команда з міста *Бердичів* – райцентру в Житомирській області, **Ф.К. «Камінь-Каширський»** – команда з райцентру *Камінь-Каширський* у Волинській області, **Ф.К. «Ковель» / Ф.К. «Ковель-Волинь-2»** – клуб із райцентру *Ковель* у Волинській області, команда певний час була фарм-клубом луцької «Волині», тому другий варіант назви поєднує найменування обидвох команд, **Ф.К. «Коливань» Клевань** – команда з міста *Клевань* у Рівненському районі, яка в своїй назві використала давнє найменування цього населеного пункту – *Колевань*, **Ф.К. «Коростень»** – команда з райцентру в Житомирській області – міста *Коростень*, **Ф.К. Луцьк** – команда з обласного центру – міста *Луцьк*. **Ф.К. «Малинськ»** – команда зі села *Малинськ* у Березнівському районі на Рівненщині, **Ф.К. «Мар'янівка»** – команда зі селища *Мар'янівка* Луцького району Волинської області, **Ф.К. «Рафалівка»** – команда з містечка *Рафалівка* у Вараському районі Рівненської області, **Ф.К. «Рожище»** – клуб з міста *Рожище* у Луцькому районі Волинської області, **Ф.К. «Садове»** – команда зі села *Садове* Рівненського району. Ще два клуби в назві використали лише топонім, без аббревіатурного складника – **«Вікнини» Великі Вікнини** – клуб зі села *Великі Вікнини* Кременецького району Тернопільщини, **«Звягель» Новоград-Волинський** – клуб із райцентру в Житомирській області узяв за номінацію нещодавно повернуту містові його давню історичну назву *Звягель*. Оригінально утворено складноскорочене найменування клубу **«ВелБер» Великі Бережці** зі села *Великі Бережці* в Кременецькому районі Тернопільщини.

У назвах кількох футбольних клубів відображено **назви етнографічних районів України**, які вони репрезентують: **Ж.Ф.К. «Волинь» Луцьк** – жіночий футбольний клуб з обласного центру Волинської області міста *Луцьк*, **«Волинь» Луцьк**, **«Волинь-2» Луцьк** – клуби з адміністративного центру Волинської області, **«Полісся»**

Житомир – клуб із міста *Житомир* і **«Полісся» Коростень** – команда з райцентру в Житомирській області – міста *Коростень*, **Ф.К. «Полісся» Городниця** – команда з містечка *Городниця* Звягельського району на Житомирщині, **Ф.К. «Полісся» Ставки** – клуб зі села *Ставки* Радомишльського району Житомирщини (населені пункти *Городниця*, *Житомир*, *Коростень* і *Ставки* належать до етнографічного району *Полісся*).

Кілька номінацій футбольних клубів Волині охоплюють назви, мотивовані власними найменуваннями водних масивів. Із-поміж **гідронімів** для номінування команд використано насамперед назви рік, які протікають у тій місцевості, з якої походить клуб, зокрема: **«Іква» Млинів** – команда з міста *Млинів* у Дубенському районі Рівненської області (місто *Млинів* розташоване на березі річки *Іква* – правої притоки *Стиру*), **«Случ» / «Случ-Класік» Березне** – команда з міста *Березне* в Рівненському районі, що розташоване на лівому березі річки *Случ*, другий варіант назви клубу доповнено номінацією спонсора, **«Случ» Старокостянтинів** – команда з міста *Старокостянтинів* у Хмельницькому районі, що розкинулося над річкою *Случ*, **«Стир» Берестечко** – команда з міста *Берестечко* в Луцькому районі Волинської області, яке розташоване на берегах річки *Стир*, а також назву озера *Світязь* – найбільшого з-поміж *Шацьких* озер, що в *Шацькому* районі Волинської області – **«Світязь» Шацьк** – команда з райцентру – міста *Шацьк*.

Від **ороніма** – назви гори *Бона*, що височіє над містом *Кременцем* – райцентром на Тернопільщині, походить назва клубу **Ф.К. «Бона» Кременець**,

Цікавою назвою, мотивованою **антропонімом** – іменем ватажка союзу древлянських племен князя *Мала*, є найменування футбольної команди з райцентру *Коростень* (давній *Іскоростень* – центр поселень племені древлян) у Житомирській області – **Ф.К. «Мал» Коростень**. Іншими антропонімами, від яких походять назви ще двох українських футбольних команд, є чужомовні номінації – імена давньогрецьких богів: **Ф.К. «Меркурій» Житомир** – назва команди з обласного центру – міста *Житомир* – мотивована іменем давньогрецького бога *Меркурія*, **Ф.К. «Фортуна» Андрушівка** – назва клубу з міста *Андрушівка* Бердичівського району Житомирської області походить від імені давньоримської богині *Фортуни* – покровительки успіху й добробуту.

Чимало назв волинських футбольних команд мотивовані **ергонімами** – назвами підприємств, які стали спонсорами однойменних клубів. Появу таких найменувань зумовила комерціалізація спорту – команди стали виступати під назвами спонсорів або до давніх номінацій додавали назви комерційних фірм, які їх фінансували: **«БРВ-ВІК» Володимир** – футбольний клуб із райцентру *Володимир* Волинської області (від назви дитячо-юнацької спортивної школи *Вік-Волинь*, спонсором якої є українська філія польського виробника меблів – фірма *БРВ* (Блек-ред-вайт)), **«Волинь-**

Цемент» Здолбунів – команда з міста Здолбунів – райцентру на Рівненщині (від назви місцевого цементного заводу «Волинь-Цемент», що функціює тут з XIX ст.), **«Екосервіс» Рівне** – команда з адміністративного центру області (від назви рівненської фірми «Вік-екосервіс», що встановлює системи опалення, водопостачання, каналізації, кондиціонування, вентиляції), **«ОДЕК» Оржів** – команда з містечка Оржів у Рівненському районі (від назви Оржівського деревообробного комбінату (ОДЕК), що виготовляє і продає дерево- і будматеріали), **«Рудь» Житомир** – команда з міста Житомир (від номінації Житомирського маслозаводу «Рудь»), **«Троянда-Експрес» Гірка Полонка** – команда зі села Гірка Полонка Луцького району Волинської області (від назви місцевої виробничо-комерційної фірми «Троянда-Експрес»), **«Темп» Шепетівка** – команда з райцентру в Хмельницькій області – міста Шепетівка (від назви шепетівського кооперативу «Темп»), **«Хіммаш» Коростень** – клуб із райцентру Коростень у Житомирській області (від назви Коростенського заводу хімічного машинобудування), **Ф.К. «Агат» Гоща** – клуб із містечка Гоща в Рівненському районі (від назви сільськогосподарського підприємства «Агат» із передмістя Гощі – села Франівка), **Ф.К. «Агроюніт-Захід» Обич-Залісці** – команда з двох сусідніх сіл Обич і Залісці в Кременецькому районі Тернопільської області (від найменування місцевого сільськогосподарського підприємства «Агроюніт-Захід»), **Ф.К. «Вотранс» Луцьк** – клуб з обласного центру Волині (від назви луцького підприємства вантажного автотранспорту «Вотранс» (Волинь транспорт)), **Ф.К. ЕНКО Луцьк** – клуб із обласного центру Волині (від номінації Луцького електроапаратного заводу «ЕНКО»), **Ф.К. КХП / «Система-КХП» Черняхів** – команда з міста Черняхів у Житомирському районі (від назви Черняхівського комбінату хлібопродуктів – КХП, що є дочірнім підприємством компанії «Хліб України»), **Ф.К. «Ласка» Боратин** – команда зі села Боратин Луцького району (від найменування місцевого комунального підприємства «Ласка»), **Ф.К. «Луцьксантехмонтаж-536» Луцьк** – клуб з обласного центру Волинської області (від назви будівельної компанії «Луцьксантехмонтаж-536»), **Ф.К. «ПрофАгро»** – команда з міста Кременець – райцентру на Тернопільщині (від назви фірми ПрофАгроТрейд).

Студентська футбольна команда Луцького державного технічного університету, яку фінансував Луцький приладобудівний завод, у найменуванні використала аббревіатуру навчального закладу й назву продукції підприємства-спонсора – *прилад* – ЛДТУ «Прилад» Луцьк. Ця номінація клубу поєднує власну й загальну назви і є яскравим прикладом еклектики в назовництві останніх десятиліть. Подібну тенденцію відображено й у назві клубу «Штурм-МЕГУ» Костопіль – футбольної команди «Штурм» із міста Костопіль у Рівненському районі, що представляє тепер навчальний заклад у Рівному – Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука. Ще в одній

назві студентської футбольної команди із *Костополя* – **«КОЛІФКС-ДЮСШ» Костопіль** – поєднано номінації двох спортивних навчальних закладів у місті – *Костопільського обласного ліцею-інтернату фізичної культури і спорту (КОЛІФКС)* і *Костопільської дитячо-юнацької спортивної школи (ДЮСШ)*, які клуб представляє.

Кілька команд із міст на Рівненщині ще з советських часів зберегли свої найменування, мотивовані **номінаціями всесоюзних спортивних товариств** *«Локомотив»* і *«Торпедо»*, – **«Локомотив» Здолбунів**, **«Локомотив» Рівне**, **«Торпедо-Горизонт» Костопіль** (остання з назв – клубу з *Костополя* у Рівненському районі – є прикладом еклектики в назовництві, бо в найменуванні команди поєднано номінацію *Ф.К. «Горизонт»* і назву советського спортивного товариства, до якого клуб певний час належав у часи економічної кризи).

Назви ще двох футбольних клубів мотивовані чужомовними **найменуваннями**, які асоціативно **пов'язані з успіхами та перемогою**: **Ф.К «Олімп» Немовичі** – назва команди зі села *Немовичі* Сарненського району Рівненської області походить від назви гори *Олімп* у Греції, де, згідно з давньогрецькими міфами, мешкали боги-олімпійці, **«Славія» Рівне** – назва клубу з обласного центру мотивована іменем одного з найпопулярніших і найстаріших чеських спортивних клубів *«Славія» Прага*, заснованого 1892 р., у футбольній команді якого успішно виступав українець Олекса Бокшай.

Серед назв українських футбольних команд 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. поряд із номінаціями, мотивованими онімами, зафіксовано й найменування, мотивовані **апелятивами**. Суттєво зменшилася кількість футбольних клубів, у назвах яких відображено **номінації людей за професією, видом діяльності, родом занять**, що було однією з найпродуктивніших моделей творення назв футбольних команд у советський період, бо давало змогу обирати нейтральні найменування клубів, не пов'язані з комуністичною ідеологією та, водночас, не виходити поза межі уніфікованого канону советського назовництва: **«Керамік» Баранівка** – команда з міста *Баранівка* у Звягельському районі Житомирщини, де працював Баранівський фарфоровий завод, знаний керамічними виробами з порцеляни, – від назви *керамік* – «фахівець із кераміки» (*Словник 4: 141*); **«Металіст» Здолбунів** – команда з райцентру на Рівненщині – міста *Здолбунів*, де працюють місцеві заводи – механічний і нестандартного обладнання – від назви професії *металіст* – «робітник металопромисловості» (*Словник 4: 684*); **«Металург» Малин** – команда з міста *Малин* у Коростенському районі на Житомирщині, де функціює підприємство металообробної промисловості – сталевого та чавунного литва – від назви фаху *металург* – «фахівець з металургії» (*Словник 4: 685*); **«Папірник» Малин** – команда з міста *Малин* у Коростенському районі на Житомирщині, де з ХІХ ст. функціює паперова фабрика – від назви фаху *папірник* – «працівник паперової промисловості» (*Словник 6: 57*); **«Хімік»**

Житомир і **«Хімік» Рівне** – команди з обласних центрів *Житомира* й *Рівного*, де розвинута хімічна промисловість, походить від назви фаху *хімік* – «працівник хімічної промисловості» (*Словник* 11: 12). Усі перелічені команди зберегли свої найменування, які вони отримали в другій половині ХХ ст., окрім клубів, заснованих після відновлення незалежності, **«Лісівник» Дубровиця** і **«Лісовод» Дубровиця** з міста *Дубровиця* в Сарненському районі Рівненщини, де є підприємства лісівничої галузі – «Дубровицьке лісове господарство» і «Дубровицький держспецлісгосп», назви клубів мотивовані номінаціями *лісівник* і *лісовод* – «фахівець із лісівництва» (*Словник* 4: 523; 524).

Футбольний клуб, що зберіг свою назву з советських часів, і яка була мотивована **номінацією продукції підприємства** – *підшипник*, – **«Підшипник» Луцьк** – команда Луцького *підшипникового* заводу з обласного центру Волинської області. Натомість команда Рівненської атомної електростанції з райцентру в Рівненській області – міста *Вараш* – до своєї давньої назви *ізотоп*, що мотиваційно пов'язана з технологічною специфікою виробництва атомної енергії, додала ім'я спонсора *РАЕС*, унаслідок чого постала складена номінація – **Ф.К. «Ізотоп-РАЕС» Вараш**. Від назви продукції Дубенського цукрового заводу – *цукру-кристалу* – походить найменування команди **«Кристал» Дубно** з райцентру *Дубно* на Рівненщині, а від назви продукції Рівненської атомної електростанції – *енергія* – номінація клубу **Ф.К. «Енергія» Володимирець** із містечка *Володимирець* у Вараському районі на Рівненщині, неподалік від АЕС.

Від **назви сільськогосподарської машини** – *трактора* – «гусенична або колісна самохідна машина для переміщення та приведення в дію сільськогосподарських та інших знарядь» (*Словник* 10: 226) – походить назва футбольної команди **Ф.К. «Трактор» Кременець** із міста *Кременець* – райцентру на Тернопільщині, де переважає аграрна галузь господарства.

Найменуванням птаха – *сокіл* – мотивовано кілька назв волинських футбольних клубів: **Ф.К. «Сокіл» Березівка** – команда зі села *Березівка* в Житомирському районі, **Ф.К. «Сокіл» Осова** – команда зі села *Осова* в Сарненському районі Рівненської області, **Ф.К. «Сокіл» Радивилів-Крупець** – команда з міста *Радивилів* у Дубенському районі Рівненської області та села *Крупець*, що неподалік від *Радивилова*, **Ф.К. «Сокіл» Садове** – команда зі села *Садове* в Рівненському районі. Не завжди можна стверджувати, що номінація футбольного клубу мотивована орнітонімом, як у прикладі назви команди **Ф.К. «Сокіл» Соколів** зі села *Соколів* у Житомирському районі, яку варто пов'язати з назвою села *Соколів* або говорити про подвійну його мотивацію.

Окрему групу найменувань волинських футбольних команд об'єднують номінації, мотивовані **назвами рослин**. Серед **фітонімів**, які називають рослини з українських широт, для номінування використано апелятиви: *верес* – «вічнозелений низенький кущик із дуже дрібним і численним листям та лілово-рожевими квітками» (*Словник* 1: 328) – **«Верес»**

Рівне – команда з міста *Рівне*, **калина** – «кущова рослина родини жимолостевих, що має білі квіти й червоні гіркі ягоди» (*Словник* 4: 76) – **Ф.К. «Калина» Бугрин** – команда зі села *Бугрин* у Рівненському районі, **явір** – «дерево родини кленових з великим п'ятилопатеvim листям; білий клен» (*Словник* 11: 620) – **«Явір» Цумань / «Явір-Волиньліс» Цумань** – команда з містечка *Цумань* Ківерцівського району Волинської області, другий варіант назви вказує на спонсора клубу – Волинське державне лісогосподарське об'єднання *«Волиньліс»*. Близькою за семантикою до лексем-мотиваторів цієї групи назв команд є апелюватив *колос* – «суцвіття більшості злаків і деяких інших рослин, у якому квітки розміщені вздовж стрижня» (*Словник* 4: 232), від якого походить назва команди **Ф.К. «Колос» Гаї** – клубу зі села *Гаї* в Кременецькому районі Тернопільської області.

Не вдалося з'ясувати, чим мотивоване найменування футбольної команди **Ф.К. «Зелені Леви» Почаїв** із *Почаєва* Кременецького району Тернопільщини – міста, яке в українців асоціюється насамперед із місцевою лаврською святиною. Цілком оригінальною є номінація футбольної команди, що походить від **назви мешканців**, – древлянського племені *житичів*, центром поселення яких була територія сучасного *Житомира*, – **«Житичі» Житомир** із обласного центру.

Отже, у назовництві футбольних команд Волині останніх тридцяти років відчутно домінує комерційний чинник: більшість найменувань походять від ергонімів – назв підприємств чи фірм, які фінансують клуби, номінації спонсорів нерідко поєднано з топонімами, гідронімами, унаслідок чого утворено еклектичні найменування, в яких компоненти складеної назви не пасують один до одного. Про збереження постколоніальних тенденцій у називанні команд свідчить чимала частка номінацій, утворених за советськими уніфікованими взірцями, передовсім від назв осіб за родом занять.

Висновки та перспективи досліджень. У назвах волинських футбольних команд у всі періоди розвитку українського футболу в цьому регіоні було багато відтопонімних і відгідронімних назв, у советський період домінували назви футбольних команд, що дублювали номінації всесоюзних фізкультурно-спортивних товариств і найменування, мотивовані назвами осіб за професією та родом занять, а в період після відновлення незалежності з'явилося чимало назв футбольних клубів, які походять від найменувань підприємств і комерційних фірм, які фінансують команди. В останні десятиліття найбільший вплив на вибір назв українських футбольних команд має комерційний чинник. Перспектива досліджень полягає в аналізі назв футбольних команд у різних регіонах України, виявленні назовницьких тенденцій, які домінували в них, та зіставленні отриманих відомостей для створення загальної картини національного назовництва у футбольній сфері.

Список використаної літератури

- Войнаровський, Анатолій. «Розвиток футболу на Волині у 1920–1939 рр.» *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, № 3 (19), 2012, с. 16–8.
- Грудняк, Сергій. «Коротка історія волинського футболу». *Футбол в Україні. Витоки, традиції, перспективи: матеріали наукової конференції, присвяченої 110-річчю українського футболу*. Львів – Київ: Тех. комітет Федерації футболу України, 2004, с. 110–8.
- Змаг: спортовий тижневик. Перемишль, Львів, 1937-1939.
- Кубійович, Володимир, Пастернак, Ярослав і Грицак, Павло. «Волинь». *Енциклопедія українознавства. Словникова частина*, гол. ред. В. Кубійович. Перевидання в Україні. В 11 т. Т. 1. Львів, 1993, с. 303–10.
- Портнов, Андрій. «Волинь» *Енциклопедія сучасної України*. Електронна версія. Гол. редкол.: І.М. Дзюба. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-27614>.
- Процик, Ірина. ««Авангард», «Локомотив», «Колгоспник»: вплив тоталітаризму на вибір назв українських футбольних команд у 20–80-х рр. ХХ ст.». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство*, вип. I (25), 2016, с. 83–9.
- Процик, Ірина. «Національно-постколоніальна еkleктика: назви футбольних команд у незалежній Україні». *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, вип. 38, 2016, с. 326–40.
- Процик, Ірина. ««Це не були футбольні змагання, а бій за Україну»: назви українських футбольних команд як чинник національної ідентифікації у ХХ ст.». *Лінгвістика: збірник наук. праць*. Старобільськ: ДЗ «Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка», № 2 (37), 2017, с. 85–99.
- Словник української мови*, за ред. І. К. Білодіда. В 11 т. Київ: Наукова думка, 1970–1980.
- Собчук, Володимир. *Історична Волинь: Північний Захід України в регіональному та локальному вимірах минулого*. Кременець: Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник, 2017.
- Спортові вісти: ілюстрований тижневик*. Львів, 1931; 1933.
- Торчинський, Михайло. *Структура онімного простору української мови*. Хмельницький: Авіст, 2008.
- Якимишин, Ігор і Соломонко, Василь. «Розвиток футболу в регіонах, спортивних товариствах та клубах Західної України». *Футбол в Україні. Витоки, традиції, перспективи: матеріали наукової конференції, присвяченої 110-річчю українського футболу*. Львів – Київ: Тех. комітет Федерації футболу України, 2004, с. 225–32.

References

- Voinarovskiy, Anatolii. "Development of Football in Volyn in 1920–1939". *Physical Education, Sport and Health Culture in Modern Society*, no 3 (19), 2012, pp. 16–8.
- Hrudniak, Serhii. "Korotka istoriia volynskoho futbolu". *Futbol v Ukraini. Vytoky, tradytsii, perspektyvy: materialy naukovoï konferentsii, prysviachenoï 110-richchiu ukrainskoho futbolu*. Lviv – Kyiv: Tekh. komitet Federatsii futbolu Ukrainy, 2004, pp. 110–8.
- Zmah: sportovyi tyzhnevyyk. Peremysl, Lviv. 1937–1939.
- Kubiiiovych, Volodymyr, Pasternak, Yaroslav and Hrytsak, Pavlo. "Volyn". *Encyclopedia of Ukrainian Studies. Dictionary Part*, edited by V. Kubiiiovych. Reprinted in Ukraine. 11 vols. Vol. 1. Львів, 1993, pp. 303–10.

- Portnov, Andrii. "Volyn". *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. Elektronna versia. Edited by I. M. Dziuba. Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. 2014. <https://esu.com.ua/article-27614>.
- Protsyk, Iryna. "'Avanhard', 'Lokomotyv', 'Kolhospnyk': Effect of Totalitarianism on the Choice of Names of Ukrainian Football Teams in the 1920-80s". *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seria: Movoznavstvo*, iss. I (25), 2016, pp. 83–9.
- Protsyk, Iryna. "National postcolonial eclecticism: names of football teams in the independent Ukraine". *Problems of humanities: a collection of scientific works of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Series "Philology"*, iss. 38, 2016, pp. 326–40.
- Protsyk, Iryna. "'It was not a football competition, it was the fight for Ukraine': names of Ukrainian football teams as a factor of national identification in the 20th century". *Linguistics*, no 2 (37), 2017, pp. 85–99.
- Slovnyk ukrainskoi movy*, edited by I. K. Bilodid. 11 vols. Kyiv: Naukova dumka, 1970–1980.
- Sobchuk, Volodymyr. *Istorychna Volyn: Pivnichnyi Zakhid Ukrainy v rehionalnomu ta lokalnomu vymirakh mynuloho*. Kremenets: Kremenetsko-Pochaivskyi derzhavnyi istoryko-arkhitekturnyi zapovidnyk, 2017.
- Sportovi visty: iliustrovanyi tyzhnevnyk*. Lviv. 1931; 1933.
- Torchynskyi, Mykhailo. *Struktura onimnoho prostoru ukrainskoi movy*. Khmelnytskyi: Avist, 2008.
- Yakymyshyn, Ihor and Solomonko, Vasyl. «Rozvytok futbolu v rehionakh, sportyvnykh tovarystvakh ta klubakh Zakhidnoi Ukrainy». *Futbol v Ukraini. Vytoky, tradytsii, perspektyvy: materialy naukovoï konferentsii, prysviachenoï 110-richchiu ukrainskoho futbolu*. Lviv. Kyiv: Tekh. komitet Federatsii futbolu Ukrainy. 2004, pp. 225–32.

Стаття надійшла до редколегії 26.02.2023